

A romantika tudósai

A romantika már a kortársi megítélésben is, de még inkább az utókor különféle történetírói szemléletében folytonosan változó fogalomként jelenik meg, tartalmi, lényegi meghatározása az idők során időről időre megújuló értelmezést nyert. A vizsgálatok az egységesítő romantika-szemlélettel szakítva egyre inkább a sokoldalúság láttatására irányultak, a különböző szakterületek és művelőik közötti kapcsolatrendszer fel-tárásával. A romantika és a tudományok fogalmi összekapcsolásában az 1980–1990-es évek történetírói, tudományfilozófusai hoztak újat, teremtették meg az új kutatási irányzat elméleti alapját.

A feldolgozások a romantikát gyakorta összefüggésbe hozták az irracionalitással, transzcendentalitással, középkori vagy keresztény gyökerekre vezetve azt vissza. Érthető tehát, hogy a legproblematisabb kérdések abból adódtak: miképpen tárják fel a tudományok kapcsolódási pontjait. Az új tudománytörténeti elmélet alapján cáfolatát adták annak, hogy a tudományok fejlődése egy töretlen, zökkenőmentes út, amely a kutatók személyétől független, empirikus hátteret feltételez. (Hivatkozással Nicolas Jardin munkáira, Thomas Kuhn tudományos forradalom teóriájára és a paradigmaváltások jelentőségére, Lakatos Imre tudomány-filozófiai elméletére, vagy a Békés Vera által megfogalmazott „göttingai paradigma” fogalomra.)

A 18–19. század eszmetörténetének szentelt, Szarvason megrendezett konferenciásorozatot, és azokat összegző tanulmánykötetek utolsó darabját adta közre a Gondolat Kiadó 2012-ben. A korai romantika és a német idealizmus létrejötté során kialakuló tudományos kölcsönhatások és egyértelmű átfedések bemutatását tűzték ki célul. Jelen kötet a tudós kutatók munkásságán, személyén, gondolkodásmódján át keres választ a nevezett tudománytörténeti korszak lényegi megértésére.

Négy nagy tematikai egység fogja keretbe a tanulmányokat. (*A tudományról és a tudósokról alkotott kép a romantika korában – A romantikus tudományok filozófiai háttere – A romantika korának tudósai – A romantikus tudós alakja az irodalomban és a művészetekben.*)

A korábban említett tudományos sokrétegűséget példázza több kutató tevékenysége. Az orvos-filozófus Petőcz Mihály, aki a holisztikus szemléleten át jutott el a filozófiáig, a reformkor nyelvújítási mozgalmához kapcsolódó „nemzeti filozófia” kérdésköréhez. (*Mészáros András: Ki lehetett magyar filozófus az 1830-as években?*) A svéd botanikus, Carl Linné munkásságának multidiszciplináris kisugárzása a 18. századi tudományosság meghatározója volt. (*Both Mária: Felvilágosult világiárók*) A természettudományos nevelésre és felvilágosításra kiváló példa Georg Christian Raff gyermekek számára írt természethistóriai tankönyvének európai és magyarországi karrierje. (*Sz. Kristóf Ildikó tanulmánya*) A Habsburg Birodalom közegészségügyi fejlődésének fontos szereplői voltak a közszereplővé és közhivatalnokká váló orvosok. (*Krász Lilla: Orvosi tudás és hatalom...*) A költőóriás, Goethe természetfilozófiai szemlélete és e tárgyban írott művei már több kutatót foglalkoztatott, de a hátrahagyott életmű gazdagsága okán, mindig újabb szempontok figyelembe vételével tudunk közelebb kerülni a goethei természetfelfogáshoz. (*Zemplén Gábor: Goethe morfológiájának strukturális jellemzői...*) Az orvosi végzettségű Carl Gustav Carus munkássága szinte iskolapélda lehet a sokirányú kapcsolatrendszerre, a hasonlítások, az integrálás módszerére, ahogyan egyik tudományterület tapasztalatait fel-

használta a másik problémáinak megoldására. Miképpen orvosi szakmunkáiban tette, képzőművészeti tevékenységére is az elődök eredményeinek integrálása és az általuk létrehozott alapra való építkezés, és új teremtése volt a jellemző. Különösen figyelemre méltó a tájképfestészet és a természettudományok (elsődlegesen a földrajz) összekapcsolása, amelynek írásműként való megnyilvánulásai a mintegy tíz éven át írott levelei. Az irodalom és a tudományos elméletek összefonódása megfigyelhető számos irodalmi alkotásban, így E. T. A. Hoffmann és Vörösmarty Mihály műveiben.

A tanulmányok rövid, angol nyelvű összefoglalásai is olvashatók a kötet függelékéeként.

(Gurka Dezső (szerk.): Tudósok a megismerés színterein. A romantikus tudományok és a 18–19. századi tudóssztereotípiák. Bp., Gondolat Kiadó, 2012, 289 p. 15 sztl. l. illusztrált.)

xerox + 205